

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕРОБСТВА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ»**

**Пропозиції щодо пріоритетних напрямів розвитку АПВ
на основі смарт-спеціалізації**

**Вінниця
2024**

УДК 631.11:330.341.1:332.142(477.41)

П 68

*Рекомендовано до друку Вченою радою ННЦ «ІЗ НААН»
(протокол № 16 від 13 листопада 2024 р.)*

П 68 Пропозиції щодо пріоритетних напрямів розвитку АПВ на основі смарт-спеціалізації /О.Л. Оксимець, О.І. Вітвіцька, О.В. Тимошенко, А.М. Ткаченко, Л.М. Сінельник, Т.І. Кучма, А.О. Гмир. Вінниця : ТВОРИ, 2024. 24 с.

ISBN 978-617-552-980-5

У роботі проаналізовано економічний потенціал аграрного сектору Київської обл. з урахуванням потреб забезпечення сталого виробництва та впровадження смарт-спеціалізації. Розроблені пропозиції спрямовані на підтримку ефективного розвитку агропромислового комплексу, оптимізацію ресурсів і стимулювання інноваційної діяльності. Пропозиції призначені для керівників і фахівців галузі сільського господарства, науковців, викладачів вузів, аспірантів та студентів.

УДК 631.11:330.341.1:332.142(477.41)

ISBN 978-617-552-980-5

© ННЦ «ІЗ НААН», 2024

© ТОВ «ТВОРИ», 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Орієнтація на інноваційний розвиток.....	5
2. Інтеграція науки, бізнесу та державного управління.....	7
3. Концентрація ресурсів на ключових конкурентних перевагах регіону..	9
4. Забезпечення екологічної та економічної стійкості виробництва.....	11
5. Фінансово-економічні механізми підтримки аграрного сектору.....	13
6. Освітні та наукові ініціативи.....	16
Пропозиції щодо активізації інноваційного розвитку агропромислового комплексу Київської обл. на засадах сталого розвитку та смарт- спеціалізації.....	19
Список літератури.....	21

ВСТУП

Агропромисловий комплекс (АПК) Київської обл. є важливим сектором економіки регіону, що відіграє ключову роль у забезпеченні продовольчої безпеки, формуванні експортного потенціалу та розвитку сільських територій. Завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, наявності родючих ґрунтів, розвиненій логістичній та виробничій інфраструктурі, регіон має значний потенціал для розширення агровиробництва та впровадження сучасних технологій. Однак, у сучасних умовах сталий розвиток АПК потребує комплексного підходу, що враховує глобальні виклики, як-от зміна клімату, деградація земельних ресурсів, зростання вимог до екологічності виробництва та необхідність адаптації до міжнародних стандартів якості.

Одним із стратегічних напрямів розвитку АПК є впровадження концепції смарт-спеціалізації, яка базується на використанні інноваційних технологій, цифровізації агровиробництва, розвитку органічного землеробства та біоенергетики. Смарт-спеціалізація передбачає визначення найбільш конкурентоспроможних та перспективних напрямів для регіону, зосередження ресурсів на технологічному розвитку та екологічній ефективності виробництва. Це дає можливість підвищити продуктивність агросектору, зменшити негативний вплив на довкілля та створити додаткові можливості для залучення інвестицій.

У цьому контексті особливу роль відіграє розробка та впровадження ефективних фінансово-економічних механізмів підтримки сталого розвитку, зокрема програм пільгового кредитування, державних і міжнародних грантів, а також стимулювання приватних інвестицій у високотехнологічні агропроекти. Важливим є також розвиток науково-освітнього потенціалу регіону, співпраця між аграрними університетами, науковими установами та бізнесом для впровадження передових агротехнологій.

Аналіз економічного потенціалу агрорегіону з урахуванням принципів сталого виробництва та смарт-спеціалізації дасть змогу розробити ефективні стратегії розвитку, які сприятимуть зростанню конкурентоспроможності Київської обл. на національному та міжнародному рівнях.

1. ОРІЄНТАЦІЯ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

У сучасних умовах глобальних викликів, як-от зміна клімату, деградація природних ресурсів, посилення конкуренції на аграрних ринках та динамічний розвиток цифрових технологій, агропромисловий комплекс України потребує нових стратегічних орієнтирів. Одним із таких є формування і реалізація економічного потенціалу аграрних регіонів на засадах сталого виробництва, смарт-спеціалізації та інноваційного розвитку [1; 2].

Смарт-спеціалізація – це інноваційно орієнтований інструмент регіонального розвитку, що передбачає цілеспрямоване інвестування в ті сфери, які ґрунтуються на унікальних поєднаннях локальних ресурсів, знань і досвіду.

На відміну від традиційного галузевого підходу, смарт-спеціалізація орієнтується не лише на поточні сильні сторони, а й на перспективні можливості зростання шляхом інновацій та технологічного оновлення.

Такий підхід допомагає максимально ефективно використовувати наявний потенціал територій, створюючи сприятливі умови для підвищення економічної ефективності продукції, розвитку підприємництва та забезпечення сталого економічного зростання.

Сталий розвиток сільського господарства базується на принципах ресурсозбереження, екологічної безпеки, адаптивності до кліматичних змін і соціальної відповідальності. Він передбачає впровадження:

- органічних технологій;
- енергоефективних рішень;
- цифрових систем моніторингу;
- технологій зменшення викидів парникових газів;
- замкнених виробничих циклів.

Реалізація таких підходів дає можливість не лише зберегти родючість ґрунтів і біорізноманіття, а й відкриває доступ до нових ринків (зокрема європейських), підвищує вартість продукції та приваблює інвесторів, орієнтованих на ESG-критерії.

Інноваційний розвиток АПК є ключовим елементом розкриття економічного потенціалу аграрного регіону. До головних напрямів інноваційної трансформації слід віднести:

- поліпшення сортів та порід;
- розвиток агробіотехнологій;
- цифровізацію агровиробництва (дрони, датчики, big data);
- автоматизацію переробних процесів;
- впровадження блокчейн-систем простежуваності.

Прогрес у цих напрямках забезпечує підвищення продуктивності, зменшення витрат, зниження екологічного навантаження, покращання управлінських рішень.

Київський регіон має значний науково-технологічний, інфраструктурний та освітній потенціал для реалізації інноваційної моделі розвитку АПК. Тут зосереджені профільні університети, науково-дослідні установи, дослідні господарства, агрофірми нового покоління.

Значна кількість агровиробників зацікавлена у впровадженні інновацій, а також у співпраці з науковими установами. Це створює сприятливі умови для формування кластерних об'єднань, центрів агроінновацій та інкубаторів стартапів.

Потенційними напрямками смарт-спеціалізації Київщини можуть стати:

- органічне землеробство з використанням місцевих органічних добрив;
- вирощування високопродуктивних культур (пшениця озима, гречка, соя) з використанням точного землеробства;
- виробництво біогазу та біоенергії з агровідходів;
- впровадження систем інтелектуального зрошення;
- розвиток регіональних брендів органічної продукції.

Економічний потенціал Київського регіону не обмежується природними ресурсами чи обсягами виробництва. Він реалізується через створення інноваційного середовища, підтримку смарт-спеціалізації та забезпечення

сталого розвитку. Такий підхід дає змогу не лише нарощувати прибутки, а й забезпечувати якість життя, збереження довкілля та соціальну згуртованість.

Отже орієнтація на інновації є не просто сучасним трендом, а необхідною умовою трансформації АПК у високоефективну, стійку та конкурентоспроможну галузь регіональної економіки.

2. ІНТЕГРАЦІЯ НАУКИ, БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасний агропромисловий комплекс стикається з численними викликами: кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів, потреба у продовольчій безпеці, глобальна конкуренція та цифрова трансформація. У цьому контексті формування ефективної інноваційної моделі розвитку на регіональному рівні вимагає тісної інтеграції науки, бізнесу та органів державного управління. Особливо актуальним це є для аграрних регіонів, що прагнуть реалізувати свій економічний потенціал через механізми смарт-спеціалізації та сталого виробництва.

Наука постає першоджерелом новітніх агротехнологій, генетичних ресурсів, систем управління якістю та інноваційних підходів до організації виробництва. Університети та науково-дослідні установи розробляють інструменти адаптації до змін клімату, оптимізації водного і ґрунтового режиму, зниження залежності від хімічних засобів захисту.

Сучасна наука дедалі частіше переходить до концепції «від лабораторії – до поля». Це означає орієнтацію на результат, що має прикладну цінність і може бути швидко інтегрований у виробництво. Регіональні аграрні наукові центри Київщини вже мають напрацювання в галузі органічного землеробства, мікробіологічного живлення, біоенергетичних культур і технологій точного землеробства.

Бізнес є головним провайдером змін, адже саме він реалізує нові технології у практичній площині. Інновації мають сенс лише тоді, коли вони відповідають економічним очікуванням аграріїв, забезпечують підвищення продуктивності, якості продукції та прибутковості.

Для ефективної кооперації з наукою підприємствам доцільно брати участь у спільних проєктах, виступати ініціаторами випробування нових розробок у реальних умовах, долучатися до агроінноваційних кластерів та фінансувати стартапи на базі аграрних факультетів. Деякі господарства Київщини вже практикують використання рішень точного землеробства, а також беруть участь у трансфері сортів, створених українськими селекціонерами.

Органи державної влади та місцевого самоврядування мають забезпечувати інституційну підтримку розвитку агроінновацій. Це включає: створення регіональних стратегій смарт-спеціалізації, фінансування інноваційних проєктів, підтримку публічно-приватного партнерства, стимулювання ліцензування вітчизняних розробок.

Особливе значення має інституалізація центрів трансферу технологій та розбудова кластерних структур [3; 4].

До ефективних механізмів співпраці можна віднести:

- агроінноваційні кластери;
- платформи смарт-спеціалізації;
- спільні освітньо-науково-виробничі проєкти;
- регіональні інкубатори аграрних стартапів;
- технологічні хаби та демонстраційні полігони.

Ці інструменти дають можливість ефективно поєднувати запити бізнесу з можливостями науки, за активного сприяння органів влади.

Злагоджена інтеграція трьох компонентів – науки, бізнесу та управління – створює передумови для реалізації економічного потенціалу регіону [5].

Зокрема:

- зростає кількість впроваджених інновацій;
- підвищується конкурентоспроможність аграрної продукції;
- забезпечується сталість природокористування;
- формується освітньо-науковий простір для підготовки кадрів нової генерації;

- створюються нові робочі місця в наукоємних і екологічно безпечних секторах.

Тому, інтеграція науки, бізнесу і державного управління є не лише інструментом підвищення ефективності АПК, а й ключовим чинником розвитку смарт-регіону нового покоління – з екологічно орієнтованою економікою, інтелектуальним виробництвом та соціальною згуртованістю.

3. КОНЦЕНТРАЦІЯ РЕСУРСІВ НА КЛЮЧОВИХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГАХ РЕГІОНУ

У ХХІ ст. ефективне використання економічного потенціалу аграрних регіонів потребує переорієнтації на нові підходи до розвитку – насамперед на смарт-спеціалізацію та сталий розвиток. Для Київської обл., яка має потужні природні, людські та інституційні ресурси, критично важливим є концентрувати зусилля на напрямках, у яких регіон має стійкі конкурентні переваги.

Смарт-спеціалізація – це стратегічний підхід до регіонального розвитку, який передбачає концентрацію ресурсів на найбільш перспективних напрямках, де регіон володіє реальними конкурентними перевагами.

У контексті АПК Київської обл., ключовими сферами для такої концентрації є:

- високотехнологічне рослинництво з використанням точного землеробства [6];
- органічне виробництво з орієнтацією на експортні ринки;
- біоенергетика як спосіб утилізації відходів та джерело енергонезалежності;
- переробка продукції з високою доданою вартістю (наприклад, локальні бренди органічної продукції);
- впровадження цифрових технологій у сільському господарстві.

Ключовими конкурентними перевагами АПК Київської обл. є:

1. Географічне розташування: безпосередня близькість до столиці та міжнародних логістичних вузлів забезпечує доступ до ринків збуту, фінансів та інновацій.

2. Розвинена аграрна інфраструктура: в області функціонує понад 3,5 тис. сільськогосподарських підприємств, з яких дедалі більше інтегрують ІТ-рішення та біотехнології.

3. Науково-освітній потенціал: на території області діють провідні аграрні університети, НДІ, аграрні коледжі та наукові установи, що можуть виступати генераторами інновацій.

4. Потенціал органічного сектору: Київщина входить до п'ятірки регіонів із найбільшою кількістю органічних операторів в Україні, що працюють у сфері рослинництва, тваринництва, виробництва кормів та харчових продуктів.

5. Висока щільність агробізнесу: концентрація фермерських господарств, переробних підприємств та логістичних хабів створює умови для кластеризації.

Сталий розвиток в агросфері – це не лише збереження ресурсів, а й побудова ефективної економічної моделі, що забезпечує довгострокову рентабельність. Для Київщини сталий розвиток означає:

- відмову від інтенсивного землеробства на користь ресурсощадних технологій;
- підвищення якості продукції через сертифікацію (органічну, екологічну, географічну);
- активне впровадження цифрових систем моніторингу, що дає змогу знижувати витрати на добрива, воду, паливо;
- підтримку сільських територій, зокрема через агротуризм та малі форми кооперації.

Для реалізації смарт-спеціалізації важливо забезпечити ефективну інтеграцію інституцій: наукові центри повинні розробляти прикладні інновації, бізнес – впроваджувати їх у виробництво, а органи влади – створювати відповідну нормативну та фінансову базу.

Пріоритетні інструменти:

- регіональні програми інноваційного розвитку АПК;
- агроінноваційні кластери;
- створення демонстраційних господарств та центрів передачі технологій;
- залучення інвестицій через механізми державно-приватного партнерства.

Київська обл. володіє унікальним набором конкурентних переваг, які, за умови їхнього раціонального використання, можуть забезпечити прорив у розвитку АПК. Сфокусоване інвестування у смарт-напрями, впровадження інновацій та ресурсоощадних методів – це не лише шлях до зростання агровиробництва, а й до підвищення стійкості економіки регіону загалом.

Концентрація ресурсів на ключових нішах – це шлях до перетворення Київщини на модельний аграрний регіон європейського типу.

4. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ВИРОБНИЦТВА

Сучасний аграрний сектор Київської обл. стоїть перед викликами забезпечення не лише високої продуктивності, але й екологічної та економічної стійкості. В умовах глобальних змін клімату, зростаючих вимог до якості продукції та посилення конкуренції на внутрішньому й зовнішньому ринках, пріоритетом стає формування збалансованої моделі розвитку, що ґрунтується на принципах сталого виробництва та смарт-спеціалізації.

Сталий розвиток передбачає ефективне використання природних ресурсів, збереження біорізноманіття і відновлення родючості ґрунтів за умови забезпечення економічної рентабельності господарств. Для аграрного сектору Київщини це означає:

- впровадження точного землеробства та ресурсоощадних технологій [7];
- перехід до органічного землеробства, що знижує негативний вплив на довкілля та покращує якість продукції [8; 9];
- використання альтернативних джерел енергії, зокрема біоенергетики, для зниження вуглецевого сліду [10];

- інтеграцію циклів замкненого виробництва, наприклад, компостування відходів і використання їх як добрив. Особливу увагу слід приділити проектам із виробництва твердого біопалива з аграрних відходів. Це може бути не лише екологічно безпечним, а й економічно вигідним способом утилізації відходів сільськогосподарського виробництва. Біопаливо з аграрних відходів може використовуватися як альтернативне джерело енергії для обігріву теплиць, сушарок, а також для виробництва електричної енергії. Виробництво біопалива з аграрних відходів сприяє не тільки зниженню забруднення довкілля, а й розвитку нових економічних можливостей для сільських територій [11].

Такі практики забезпечують довгострокову екологічну стабільність, що є необхідною умовою збереження продуктивності земель та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Для Київської обл. смарт-спеціалізація передбачає концентрацію зусиль на інноваційних та високоефективних напрямках АПК, що відповідають унікальним ресурсам і науково-технічному потенціалу регіону. Серед таких напрямів – впровадження цифрових технологій у рослинництві, розвитку органічного виробництва, кластерні ініціативи з переробки сільськогосподарської продукції, а також біоенергетика.

Економічна стійкість агропідприємств Київщини досягається шляхом:

- зниження виробничих витрат за рахунок цифровізації і автоматизації процесів;
- підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на національних та міжнародних ринках;
- диверсифікації виробництва, що знижує ризики через залежність від окремих культур чи ринків;
- створення інтегрованих ланцюгів доданої вартості – від виробництва сировини до маркетингу та брендингу продукції.

Важливим чинником досягнення стійкості є тісна взаємодія між науковими установами, бізнесом та органами влади. В області активно діють науково-дослідні інститути, аграрні університети та інноваційні центри, які розробляють

та впроваджують технології точного землеробства, біоінженерії, екологічного моніторингу.

Підтримка агрокластерів і кооперативів допомагає оптимізувати ресурси, розподілити ризики, прискорити передачу технологій і підвищити загальну ефективність. Державні програми підтримки, гранти на інновації, стимулювання «зелених» технологій – все це сприяє створенню сприятливого середовища для сталого розвитку.

Незважаючи на значний потенціал, аграрний сектор Київщини стикається з викликами:

- необхідність модернізації інфраструктури та оновлення технічного парку господарств;
- недостатній рівень фінансування інноваційних проєктів;
- потреба у кваліфікованих кадрах, здатних працювати з новітніми технологіями;
- складність інтеграції екологічних стандартів із економічною доцільністю.

Однак активна підтримка науково-технічних ініціатив, розвиток партнерства між наукою, бізнесом і владою та орієнтація на міжнародні стандарти дають можливість Київській обл. зміцнити свою позицію як одного з провідних аграрних регіонів України з високим рівнем екологічної та економічної стійкості.

Забезпечення сталого виробництва в поєднанні зі смарт-спеціалізацією створює умови для гармонійного розвитку агропромислового комплексу Київщини. Концентрація ресурсів на інноваційних технологіях, екологічних практиках та ефективних бізнес-моделях – це ключ до формування конкурентоспроможного, стійкого та екологічно безпечного аграрного регіону.

5. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Агропромислові регіони України, зокрема Київська обл., мають значний економічний потенціал, що базується на ресурсах землі, людському капіталі,

розвиненій інфраструктурі та наявності науково-дослідних установ. Однак для реалізації цього потенціалу необхідно забезпечити баланс між економічною ефективністю, екологічною безпекою та соціальним розвитком.

Стратегія смарт-спеціалізації в аграрному секторі вимагає створення цілісної системи фінансово-економічної підтримки, спрямованої на концентрацію ресурсів у найбільш перспективних напрямках [12; 13].

Одним із ключових інструментів такої підтримки є державне фінансування у вигляді дотацій і субсидій, які спрямовуються на закупівлю техніки, якісного насіння, добрив, розвиток органічного землеробства та впровадження екологічно безпечних технологій. Це допомагає агровиробникам знижувати виробничі витрати та стимулює процес модернізації.

Для аграрних підприємств важливими є податкові преференції, що можуть включати звільнення від податку на додану вартість (ПДВ) на сільськогосподарську продукцію, зниження ставок земельного податку, пільги на прибуток. Це сприяє покращанню фінансового стану виробників і стимулює їх розвиток.

Доступ до дешевих кредитів, лізингу та інших фінансових інструментів є ключовим чинником розвитку агробізнесу. Іпотечні програми для сільгоспвиробників, кредити на придбання сучасної техніки або впровадження інноваційних технологій стимулюють оновлення матеріально-технічної бази.

Фінансування науково-дослідних проєктів і стартапів у сфері АПК сприяє впровадженню смарт-технологій. Підтримка державою або через публічно-приватні партнерства наукових установ та інноваційних підприємств дає можливість створювати нові продукти та послуги, які підвищують конкурентоспроможність аграрного сектору.

Фінансово-економічні інструменти, як-от компенсація витрат на сертифікацію, участь у міжнародних виставках, страхування експортних ризиків, забезпечують вихід аграрної продукції на зовнішні ринки та посилюють позиції регіональних виробників.

Сталий розвиток АПК вимагає, щоб фінансові механізми не лише стимулювали збільшення виробництва, а й забезпечували збереження природних ресурсів та екологічну безпеку. Зокрема:

- програми «зелених» кредитів і грантів для впровадження екологічних технологій;
- податкові пільги для господарств, які дотримуються стандартів органічного землеробства;
- стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику на базі агровідходів.

Ці заходи створюють умови для переходу аграрного сектору до моделі «зеленої економіки» і підтримують довгострокову конкурентоспроможність.

Ефективність фінансово-економічних інструментів значною мірою залежить від рівня координації між державними органами, бізнесом і науковими установами. Тільки у синергії цих суб'єктів можна досягти максимальної віддачі від інвестицій у інновації та забезпечити швидкий трансфер технологій.

Незважаючи на наявність різних інструментів підтримки, аграрний сектор України стикається з проблемами:

- нестача системності та прозорості у наданні фінансової допомоги;
- недостатній рівень фінансової грамотності серед виробників;
- складнощі з доступом до довгострокових кредитів;
- бюрократичні перепони під час реалізації інноваційних проєктів.

Вирішення цих проблем вимагає вдосконалення нормативної бази, створення прозорих та ефективних механізмів фінансування, розвитку консультативних і навчальних програм.

Фінансово-економічні механізми підтримки є невід'ємною складовою стратегії розвитку регіонів у контексті забезпечення сталого виробництва та впровадження смарт-спеціалізації. Вони стимулюють інвестиції, модернізацію виробництва, розвиток інноваційних технологій та екологічну відповідальність.

Для максимального використання економічного потенціалу регіону, зокрема Київської обл., важливо підвищувати ефективність цих механізмів через інтеграцію з науковими розробками, посилення партнерства між державою та бізнесом та створення прозорих умов для розвитку агросектору.

6. ОСВІТНІ ТА НАУКОВІ ІНІЦІАТИВИ

Освіта є ключовим чинником формування кваліфікованих кадрів, які здатні працювати з сучасними технологіями та впроваджувати інноваційні рішення в агросекторі [14]. У Київській обл. функціонує низка провідних аграрних навчальних закладів, а також численні коледжі та технікуми, що готують фахівців за різними напрямками аграрної освіти.

Освітні програми регіону орієнтовані на набуття практичних навичок у сфері цифровізації АПК, управління сталим виробництвом, біоенергетики та органічного землеробства. Це дає можливість готувати кадри, які відповідають викликам сучасного ринку та підтримують розвиток смарт-спеціалізації.

Київська обл. має значний науковий потенціал, зосереджений у науково-дослідних установах і лабораторіях, які займаються розробкою інноваційних технологій для АПК. Особлива увага приділяється:

- розробці технологій точного землеробства, що оптимізують використання ресурсів і підвищують ефективність виробництва;
- створенню нових сортів культур із підвищеною стійкістю до стресів та шкідників;
- розробці біотехнологічних методів для органічного землеробства та біоенергетики;
- впровадженню цифрових рішень для моніторингу стану ґрунтів, погодних умов і рослин.

Інтеграція науки з виробництвом реалізується через участь науковців у агрокластерах, стартапах та пілотних проєктах, що сприяє швидкому трансферу технологій.

У Київській обл. формується екосистема інновацій, що об'єднує університети, наукові інститути, підприємства агросектору та органи влади. Це допомагає створювати сприятливі умови для співпраці, обміну знаннями і досвідом, а також спільної розробки та впровадження інновацій.

Особливу роль відіграють освітньо-наукові платформи, що забезпечують:

- навчання фермерів та підприємців сучасним методам ведення господарства;
- проведення науково-практичних конференцій, семінарів і тренінгів;
- впровадження дуальної освіти, де студенти мають можливість практично працювати на підприємствах;
- підтримку молодих науковців і стартапів через грантові програми і бізнес-інкубатори.

Ці ініціативи сприяють формуванню кадрового резерву та стимулюють інноваційний розвиток АПК.

Сталий розвиток агросектору регіону забезпечується через підготовку фахівців, здатних впроваджувати екологічно безпечні технології, мінімізувати негативний вплив на довкілля, а також розвивати органічне землеробство і біоенергетику.

Смарт-спеціалізація, як стратегія розвитку, отримує підтримку через розробку та впровадження сучасних технологій, цифрових рішень і біоінновацій, що реалізуються в рамках освітніх та наукових програм. Це дає змогу Київській обл. ефективно концентрувати ресурси на найбільш перспективних напрямках, підвищувати продуктивність і якість аграрної продукції.

Попри значні досягнення, існують виклики, які потребують подальшої уваги:

- оновлення навчальних програм з урахуванням сучасних технологій і світових трендів;
- збільшення фінансування наукових досліджень і інноваційних проєктів;
- розширення співпраці між освітою, наукою і бізнесом;

- стимулювання молодих фахівців залишатися в регіоні та працювати над розвитком АПК.

Перспективи розвитку пов'язані з активним впровадженням цифрових технологій, посиленням ролі освіти в інноваційному процесі та розширенням міжнародного співробітництва.

Освітні та наукові ініціативи є фундаментом для підвищення економічного потенціалу Київської обл. в аграрному секторі, забезпечення сталого виробництва та реалізації смарт-спеціалізації. Їх ефективна інтеграція сприяє формуванню інноваційної екосистеми, підвищенню кваліфікації кадрів і розвитку конкурентоспроможного агропромислового комплексу, що відповідає сучасним викликам та потребам ринку. Отже, економічний розвиток агропромислового комплексу Київської обл. ґрунтується на скоординованому впровадженні інновацій, ефективній співпраці між наукою, бізнесом і владою, а також стратегічній концентрації ресурсів у найбільш перспективних напрямках. Така модель розвитку допомагає не лише посилити аграрний сектор, а й стимулює економічне зростання територій, підвищення добробуту населення та посилення продовольчої і економічної безпеки.

Запровадження сучасних фінансово-економічних інструментів, орієнтованих на підтримку технологічних інновацій і екологічно сталого виробництва, забезпечує гнучкість і адаптивність регіональної економіки. У поєднанні з активним розвитком освіти та науки, зокрема у сфері аграрних інновацій, формується надійна основа для технологічного оновлення та кадрового забезпечення конкурентоспроможного АПК.

Загалом, реалізація цих стратегічних підходів сприяє побудові сучасної моделі аграрного розвитку, зорієнтованої на смарт-спеціалізацію, що дає змогу Київській обл. впевнено зміцнювати свої позиції як на національному, так і на міжнародному рівні.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛ. НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Для посилення інноваційного потенціалу агропромислового комплексу Київщини доцільно зосередити зусилля на впровадженні таких стратегічних напрямів:

1. Розробка дорожньої карти, що слугуватиме комплексним інструментом інтеграції пріоритетів смарт-спеціалізації та трансформації аграрного сектору на засадах сталого розвитку. Вона має передбачати ефективну взаємодію між державними структурами, науковими установами, бізнесом і громадськими організаціями з метою забезпечення системного впровадження інновацій.

2. Сприяння формуванню кластерних об'єднань у ключових напрямках смарт-спеціалізації, що включають:

- органічне виробництво з акцентом на екологічну сталість та сертифікацію продукції;
- агротехнології, зокрема рішення в галузі точного землеробства та агро ІТ;
- виробництво, переробку та логістику біоенергетичних ресурсів як джерела відновлюваної енергії;
- розвиток аграрного машинобудування та інжинірингових послуг для підтримки технічної модернізації агровиробництва.

3. Розширення фінансових інструментів підтримки інноваційних ініціатив, зокрема через:

- створення та активне функціонування регіональних фондів розвитку агропромислового комплексу;
- запуск пільгових програм кредитування для агростартапів, інноваційно орієнтованих фермерських господарств та підприємств, що впроваджують сучасні технології;
- максимальне використання ресурсів міжнародних донорських та технічних програм, зокрема інвестиційної підтримки Європейського Союзу та інших міжнародних організацій.

4. Активізація ролі аграрних науково-дослідних установ у рамках відкритих інновацій та державно-приватного партнерства, шляхом розширення участі в діяльності інкубаторів, акселераторів стартапів та демонстраційних проєктів, що сприятиме прискоренню трансферу технологій та впровадженню інновацій у практичну діяльність аграрних підприємств.

Список літератури

1. Kanter, R. M. Innovation: The Classic Traps . *Harvard Business Review*. 2006. URL: <https://hbr.org/2006/11/innovation-the-classic-traps>.
2. Смарт-спеціалізація регіонів України: методологія та прагматика реалізації: моногр.; наук. ред. І. З. Сторонянська. Серія «Проблеми регіонального розвитку». Львів: ІРД НАН України, 2022. 424 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220006.pdf>.
3. Буряк Є. В. Кластеризація як механізм забезпечення інноваційного розвитку регіонів. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 2 (224). С. 56–67. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2020/03/2.20._topic_Буряк-Е.В.pdf.
4. Рибачук В. П. Кластерна модель інноваційного розвитку агропромислового виробництва регіону на засадах «зеленої економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 19, ч. 1. С. 110–113. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_19/1/28.pdf.
5. Кропивко М. Ф., Ковальова О. В. Сутність кластера як новітньої мережевої організації спільної діяльності в агропромисловому виробництві. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 18–30. URL: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/eapk_2018_06_p_5_109_18-30.pdf.
6. Бойко М. О. Точне землеробство як чинник забезпечення екологічної стійкості та захисту ґрунтів. *Аграрні інновації*, 2023. №22. С. 15–19. DOI: <https://doi.org/10.32848/agr.ar.innov.2023.22.2>.
7. Гавкалова Н. Л. Технологічні трансформації агропромислового сектору національної економіки в контексті переходу до смарт-технологій. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. № 6 (17). С. 63–70. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/26297/1/JSED_2023_N6%2817%29_P063-070.pdf.

8. Шевченко О. О., Вдовиченко А. В. Перспективи розвитку органічного землеробства в Україні на прикладі Київської області. *Економіка АПК*. 2016. № 1. С. 33–37.

URL:https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/Vol.%2023,%20No.%201,%202016_apk-33-37.pdf.

9. Орел А. М., Дяченко В. В. Сучасні аспекти розвитку органічного землеробства в умовах сталого сільського господарства. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-91>.

10. Зеленчук Н. В. Оцінка сировинного потенціалу АПК для виробництва біогазу. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2022. № 23. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.23.2022.264623>.

11. Бондаренко В. Формування моделей маркетингу взаємодії сільськогосподарських підприємств з виробництва біопалива. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-67>.

12. Михайлов А. М. Фінансові інструменти формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки в умовах глобалізаційних викликів. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 52–60. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201903052>.

13. Котвицька Н. М., Мярковський Ю. А. Особливості фінансового забезпечення інноваційного розвитку агросектору України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Т. 8, № 1. С. 277–286. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-40>.

14. Прокопенко Н. І. Сталий розвиток аграрного сектора економіки: поняття, сутність, умови реалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. С. 314. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-115>.

Для нотаток

Наукове видання

ОКСИМЕЦЬ Олександр Леонідович
ВІТВІЦЬКА Оксана Іванівна
ТИМОШЕНКО Ольга Василівна
ТКАЧЕНКО Антон Миколайович
СІНЕЛЬНИК Леся Михайлівна
КУЧМА Тамара Іванівна
ГМИР Аліна Олександрівна

**Пропозиції щодо пріоритетних напрямів розвитку АПВ
на основі смарт-спеціалізації**

Підписано до друку 13.11.2024.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Друк. арк. 1,5.
Умов. друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 0,85.
Наклад 100 прим. Зам. № 9734/10.

Видавець та виготовлювач ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>